

UKJ-kyselyn kooste (2015)

Minna-Liisa Kivinen, suunnittelupäällikkö,
Kansalliskirjasto, kirjastoverkkopalvelut

UKJ-projektin arviointi taustaa

- UKJ – Uusi kirjastojärjestelmäprojekti
 - Tavoitteena kaikille Suomen kirjastoille soveltuva yhteinen järjestelmä
- 2011-2012 valmisteluvaihe ilman erillisrahoitusta
- 2013 - 2014 määrittelytyö erillisrahoituksella
 - Projektiryhmä Kansalliskirjastossa (2013: 1+5, 2014: 1+2)
 - Kirjastojen asiantuntijoista koostetut ryhmät
 - Projektilla oma ohjausryhmänsä
- Projekti päättyi 2014
 - Uuden kirjastojärjestelmän toteuttamiselle ei saatu keskitettyä rahoitusta
 - Kustannustenjakomallin valmistelun yhteydessä todettiin, ettei ollut valmiutta edetä toteuttamisvaiheeseen
- UKJ-projekti päätettiin arvioida
 - Projektin tuotos ei vastannut kaikilta osin odotuksia

UKJ-projektin arviointi

- UKJ-projektin arviointia valmisteli työryhmä
 - Kimmo Tuominen (Helsingin yliopisto)
 - Susanna Parikka (Lapin yliopisto)
 - Jussi Kärki (Satakunnan ammattikorkeakoulu)
 - Minna Koistinen (Oulun ammattikorkeakoulu)
 - Markku Heinäsenaho (Kansalliskirjasto)
- Päätettiin toteuttaa kysely verkkokyselynä, jonka kohderyhmänä ovat kirjastojen johtajat ja UKJ-hankkeessa toimineet kirjastojen asiantuntijat
- Kysely toteutettiin 19.1.-2.2.2015

UKJ-kyselyyn osallistuneista

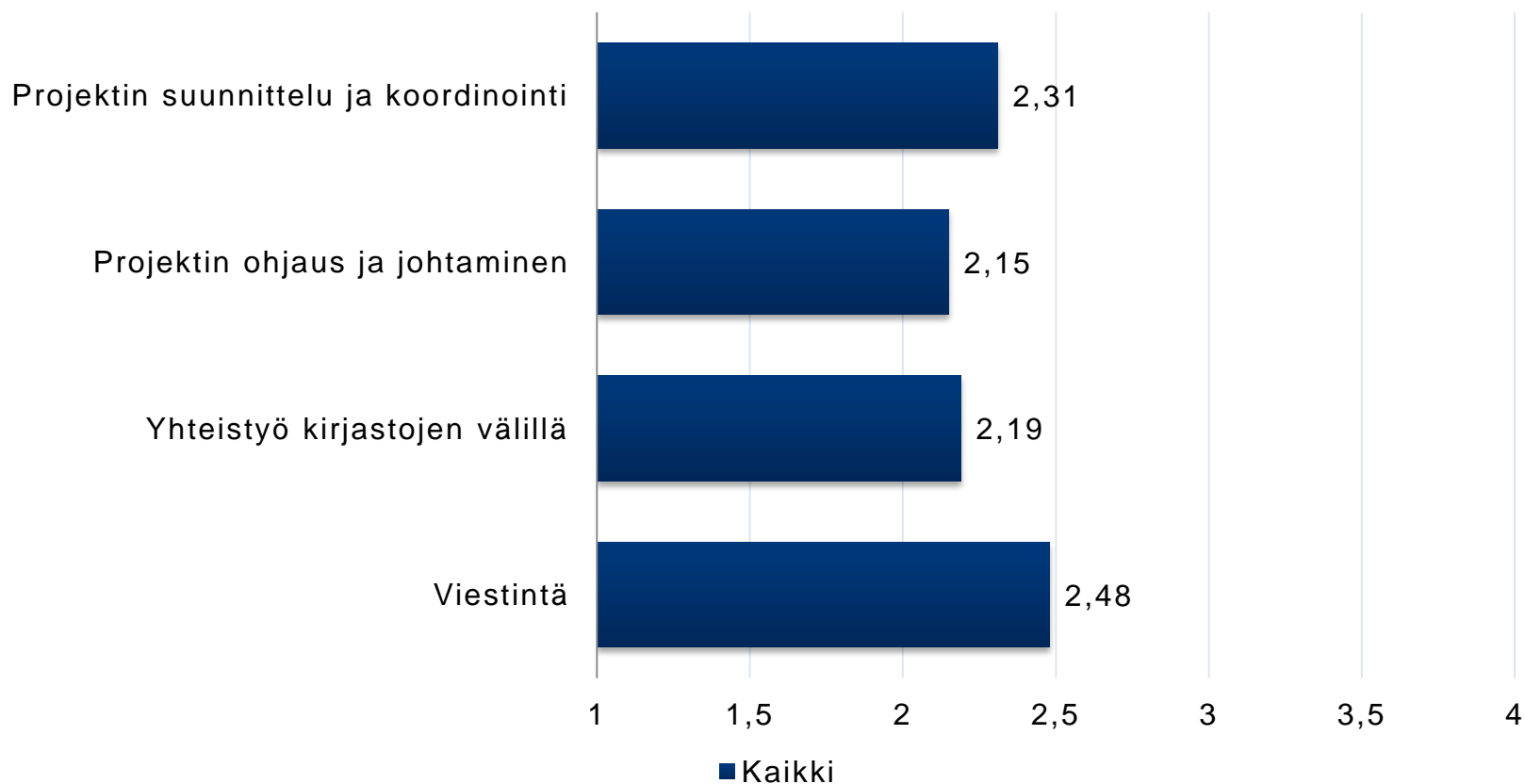
- Vastauksia yhteensä 27 kpl
- Vastanneet sektoreittain:
 - Yliopistot 11 kpl
 - AMK-kirjastot 8 kpl
 - erikoiskirjastot 6 kpl
 - yleiset kirjastot 2 kpl
- Puolet vastaajista johto- tai esimiestehtävissä, toinen puoli asiantuntijatehtävissä

Yleinen palaute

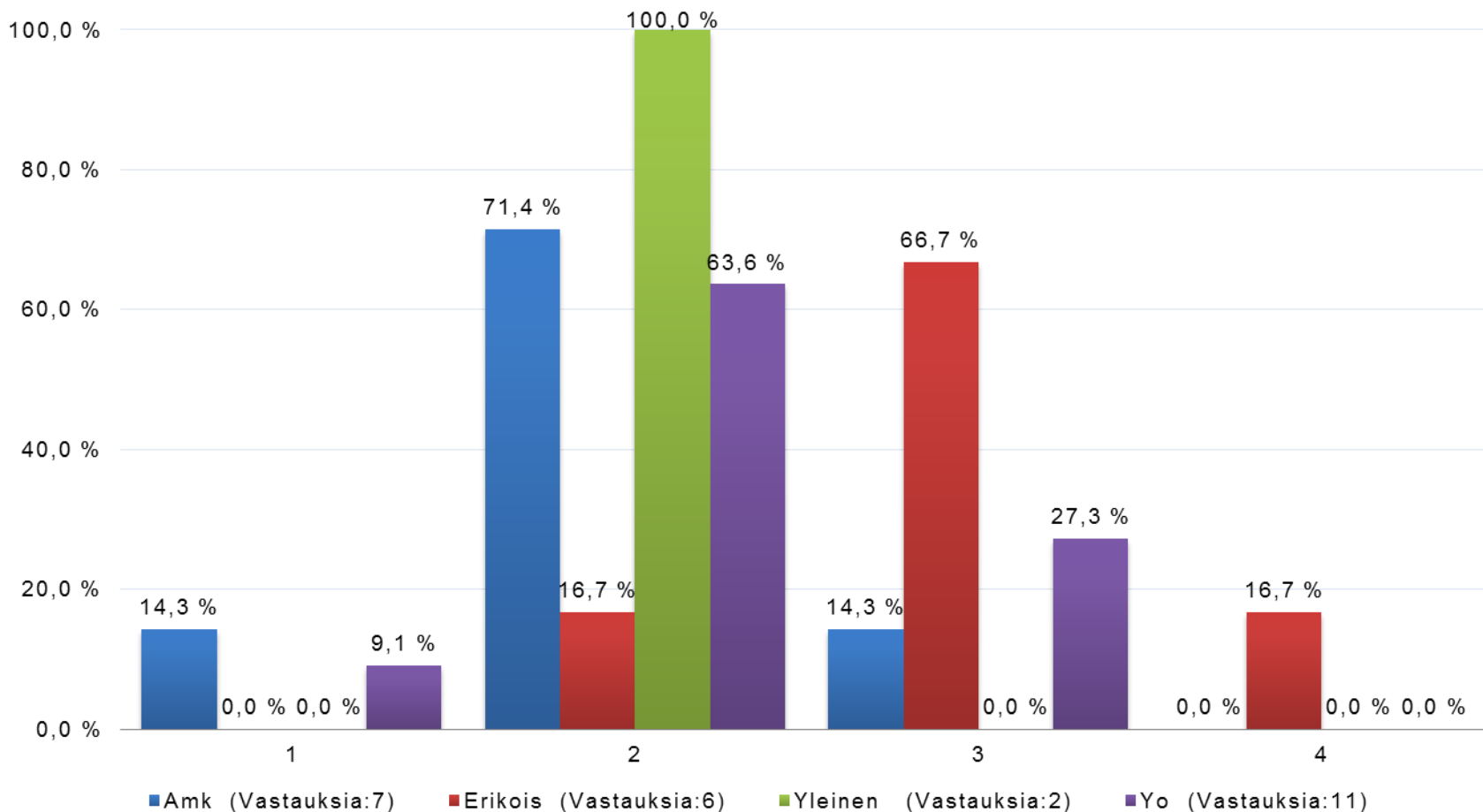
- Pääsääntöisesti yhteistä kirjastojärjestelmää pidettiin toivottavana, mutta suunnittelun toteutuksessa oli puutteita
- Otteita palautteista:
- ”Mietityttää voisiko yksi järjestelmä edes vastata kaikkien tarpeisiin. Ehkä hankkeen tavoitteet olisi pitänyt arvioida säännöllisesti.”
- ”Kirjastojen sitoutuminen hankkeeseen ei ollut syvää, koska rahoituksessa tapahtunut muutos vaikutti voimakkaasti ja korkeakoulukirjastot vetäytyivät yhteisistä tavoitteista.”
- ”Oltiin liikaa sidoksissa nykyhetken rajoitukseen, rohkeaa luovuutta ei näy.”

Keskiarvot osa-alueiden arvosanoista

(1 = huonosti, 4 = erittäin hyvin, sama asteikko kaikissa kysymyksissä)

Projektin suunnittelu ja koordinointi

Projektin suunnittelu ja koordinointi

- “Eri kirjastosektoreilla oli lopulta hyvin erilaisia näkemyksiä. Yleisten kirjastojen osalta hanke oli auttamatta liian myöhässä - useat isot kirjastot olivat jo tehneet järjestelmähankintansa. Vaikuttaa siltä, että kirjastosektoreiden ja Kansalliskirjaston näkemykset järjestelmien kehityssuunnista ja yksittäisen kirjaston roolista yhteistyössä erosivat toisistaan.”
- “Massiivinen projekti olisi pitänyt paremmin osittaa ja vaiheistaa. Selkeä tavoite puuttui, ryhmät toimivat rinnakkain ja mieltivät samoja asioita, mutta ne eivät linkittyneet ollenkaan yhteen.”

Projektin ohjaus ja johtaminen

- Projektin omistajuus oli kateissa, eikä oltu riittävän ketteriä
- Kirjastojen asiantuntijat otettiin alussa hyvin mukaan suunnitteluun, mutta lopputuloksena syntyi toiveiden tynnyri, jota ei koskaan perattu kirjastojen johdon kanssa, tehty strategisia valintoja yms.

Yhteistyö kirjastojen välillä

- Yhteistyö kirjastojen välillä ei oikein toiminut, kirjastosektorien rajat näkyivät tosi vahvasti.
- Työryhmiin olisi pitänyt löytyä enemmän ratkaisukeskeisiä henkilöitä, nyt ainakin omassa ryhmässä aikaa käytettiin liikaa nykyisten toimintojen käsittelyyn ja vertailuun, kun olisi pitänyt miettiä mitä tarvitaan.
- Projektioorganisaatio tuntuu raskaalta. Paljon osallistujia eri puolilta, joten kaikkien tarpeiden kartoittaminen ja yhteensovittaminen hankalaa.

Viestintä

- Viestintä työryhmien jäsenille eri vaiheiden välillä ja niiden jälkeen oli puutteellista. Jäi siis paljon puuttumaan tietoa siitä, missä mennään.
- Hankkeesta viestittiin paljon, mutta käytännön toteutus ontui.

3. Tapahtuiko toimintaympäristössä valmistelun tai suunnittelun aikana hankkeen kannalta merkittäviä muutoksia?

- Muutokset ovat jatkuvia tämän päivän organisaatioissa
 - Taloudelliset muutokset suurimpina tässä. Taloudelliset realiteetit olivat aivan erilaiset projektin alussa ja lopussa.
 - Ainakin yo-kentällä on ollut hyvin tiedossa jo kauan, että painettujen määrä vähenee.
 - Asiakkaiden tarpeet ja käyttötottumukset muuttuvat, mutta kirjasto suunnittelee tulevaa toimintaa nykyrakenteista käsin.

4. Olivatko kaikki tarpeelliset tahot riittävällä tavalla mukana:

a) valmisteluvaiheessa (2011-2012)

- Kyllä: 9 kpl
- Osittain OK/ei osaa sanoa: 7 kpl
- Ei: 4 kpl

- ” Alusta saakka näkyi, että sitoutuminen oli osin heikohkoa. Koskee kaikkia kirjastosektoreita, varsinkin yleisiä kirjastoja. ”
- ” Eivät, yleisten kirjastojen sektorille alkuvaihe ei hahmottunut mitenkään ja lisäksi hankkeen organisoitumismalli tuntui olevan enemmänkin tieteellisiä palvelevalta toimintamallilta.”

b) suunnitteluvaiheessa (2013-2014)

- Kyllä: 8 kpl
- Osittain OK/ei osaa sanoa: 8 kpl
- Ei: 4 kpl

- “Ilmeisesti johtajien kanssa ei keskusteltu tästä asiasta riittävästi.”
- “Erilaisten ryhmien määrästä päätellen vaikuttaa siltä, että tahoja oli liikaakin. ”

5. Olivatko hankkeen rajaust ja tavoitteet tarkoituksenmukaisia ja vastasivatko ne näkemystäsi loppukäyttäjien tarpeista?

- a) valmisteluvaiheessa (2011-2012)
- b) suunnitteluvaiheessa (2013-2014)
- **Vastauksissa sekä selkeitä “kyllä” että “ei” –vastauksia**
- Loppukäyttäjillä oli hyvin erilaisia tarpeita, joiden toteuttaminen vaikeutti hankkeen rajaamista.
- Nykyisillä tiedoilla varustettuna hanketta tehtäisiin toisin. Mutta UKJ:ssa lähdettiin siitä, että matkan varella yhdessä tehdään rajauksia, tavoitteita ja muutenkin tarvittaessa reivataan tekemistä. Kun kirjastojen johto ei ollut mukana niin ei sitten tehty - ainakaan yhdessä!
- rajauksia olisi pitänyt tarkastella kriittisesti hankevaiheessa ja tehdä uudet määrittelyt

6. Saavuttiko hanke sille asetetut tavoitteet vai jäikö jotain tekemättä?

- Tehtiin paljon, käytiin paljon hyviä keskusteluja työryhmissä ja opittiin toisiltamme. Muuten hyöty jäi vähäiseksi.
- Kuvailun muutoksen mallintaminen jäi kesken/konkretisoimatta.
- Jäi tunne, että on tuhlattu arvokkaita yhteisiä resursseja ja samalla syöty pohjaa tulevalta kansalliselta yhteistyöltä.

Minkälaisia hyötynäkökulmia uusi yhteinen kirjastojärjestelmä näkemyksesi mukaan sisältäisi?

a) yhteiskäyttöisyyden hyödyt ja haitat?

- Näin pienessä maassa kannattaisi vaalia yhteistyötä. Vältettäisiin päällekkäistä työtä ja sitä kautta säästettäisiin resursseja.
- Yhteiskäyttöisyys eli kaikilla korkeakoulukirjastoilla sama järjestelmä, sitä ei kannata hukata. Jos lähdetään sooloilemaan pienemmissä kimpoissa, kenttä hajaantuu ja laatu heikkenee sitä myöten myös isommilta. Mehän toimimme globaalilla alalla, joten kattavuus on kyllä tärkeä näkökohta.
- Käytettävissä oleva data (metatieto, asiakasrekisterit) laajenee mutta paikallinen päätösvalta supistuu.

Minkälaisia hyötynäkökulmia uusi yhteinen kirjastojärjestelmä näkemyksesi mukaan sisältäisi?

b) uusista ominaisuuksista koituvat hyödyt ja haitat?

- Sellainen modulaarisuus, että kirjasto voisi hankkia järjestelmästä vain tarvitsemansa osuuden, olisi paikallaan
- Jos elektroninen aineisto on samassa järjestelemässä ja järjestelmä sisältää ERM-ominaisuuksia, niistä on hyötyä. Painetun aineiston osalta nykyjärjestelmä kattaa perusjutut, uusista hienouksista ei kannata maksaa.

Mitä olisi pitänyt tehdä toisin ja jatkotoimenpiteet

- Hankkeesta tiedotettiin eri kanavilla, mutta silti sisältö ja työ jäivät epäselviksi eikä työ vastannut odotuksia. Asiantuntijaryhmät tekivät hyvää työtä, mutta rajaukset jäivät tekemättä
 - Tilannekatsausten sijasta aktiivista hankkeen työn ja tavoitteiden läpikäymistä eri foorumeilla hankkeen alkaessa ja pitkin matkaa
 - Toimenpiteet:
 - Hankkeiden ohjausryhmien vuosikelloihin tavoitteiden tarkastelukohdat
 - Hankkeen omistajuuden ja johtajuuden tarkempi määrittelyminen
 - Rajausten tekeminen vahvemmin mukaan läpi määrittelyprosessin
- Keskitetyn rahoituksen loppuminen vaikutti kirjastojen sitoutumiseen hankkeeseen
 - Toimenpiteet:
 - hankkeiden aktiivisempi riskianalyysi ohjausryhmiin ja toimenpiteistä sopiminen

Miten tästä eteenpäin kirjastojärjestelmäsiassa

- Kirjastojärjestelmien uudistamistarve on edelleen etenkin korkeakoulukirjastoilla, myös Melindan alusta on uudistettava muutaman vuoden kuluttua
- Kansalliskirjaston oma työryhmä kartoittaa vaihtoehtoja korkeakoulujen järjestelmän uudistamiseksi
 - Mihin tarpeiseen kirjastojärjestelmä vastaa, mitä toimintoja tukee joku muu järjestelmä
 - Esimerkiksi ovatko elektronisen aineiston käsittely tai hankinta osana kirjastojärjestelmää
 - Järjestelmän uusimisen reunaehdot
 - Esimerkiksi metadatan omistajuus ja käyttöoikeudet
 - Kirjastojärjestelmän yhteys muuhun tietojärjestelmäympäristöön
 - Vaihtoehtojen tarkastelu
 - Kansainvälisen tilanteen seuranta
- Keskustelut kirjastosektoreiden kanssa
 - Kirjastoverkkopäivillä 20.10.-21.10. työpaja
 - Kirjastojärjestelmäkeskustelua kirjastokonsortioiden kokouksissa
- Kansainvälinen kirjastojärjestelmätyöpaja suunnitteilla Liber 2016 konferenssiin

Kiitos

